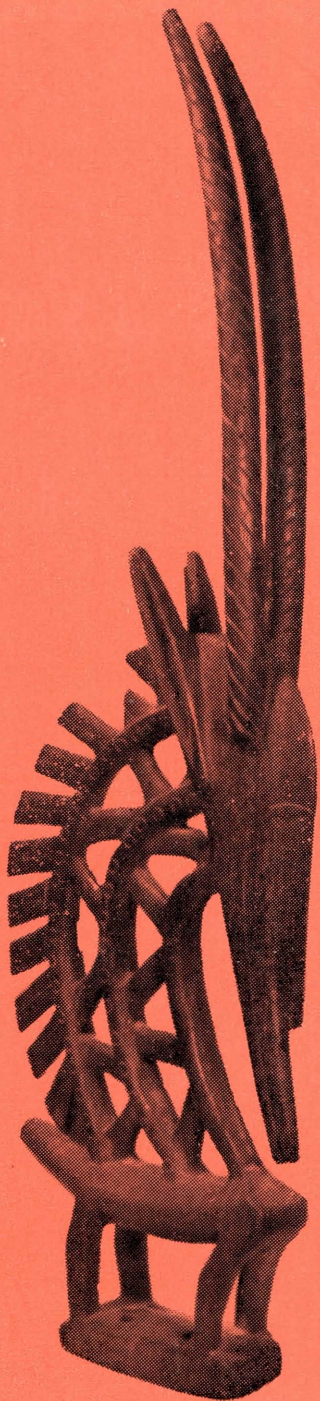

ČRNSKA UMETNOST

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ
LJUBLJANA

Razstavo so omogočili:

Sklad za pospeševanje kulturne
dejavnosti SRS

Komisija za kulturne zveze s tujino

Ambasada Republike Senegal

Na naslovni strani:

TJI-VARA, Mali (kat. 23)

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

ČRNSKA UMETNOST

Ljubljana, december 1965

Besedilo za katalog je pripravila:

Madame Marie Louis Gueye, kulturni ataše
ambasade Republike Senegal v Beogradu

Postavitev razstave:

dr. Pavla Štrukelj, kustos
Slovenskega etnografskega muzeja

P

red nami je razstava, ki nam odkriva umetnost črne Afrike. Odkriva nam delček duha dežele, del črnske duhovne kulture, ki smo jo doslej in jo še vedno tako malo poznamo. Znanstveniki in umetniki so estetsko vrednost in kvaliteto afriške umetnosti odkrili šele v prvih desetletjih XX. stol. In tudi še danes je ta le fragmentarno raziskana, saj poznamo le kulture posameznih ljudstev in plemen, ki so jih slučajno odkrili raziskovalci. Toda že to, kar vemo nam pove, da so bila glavna razvojna središča umetnosti afriških ljudstev v zahodnem delu kontinenta. Tu je doživela umetnost svoj najbogatejši razcvet. Zato ni slučajnost, da so prav od tu predmeti, ki zastopajo črnsko umetnost, na razstavi.

Črnska umetnost nosi znake prizadevanja po izrazu, ki je blizu življenju, v njej je izredno realistična prepričevalna sila. To je umetnost, ki je nastala kot rezultat družbene zavesti, ko je bila ta še vklenjena v naravne, animistične nazore in v magične predstave. To je umetnost, ki je zakoreninjena v tisočletnem bogastvu zgodovine Afrike. Zato tudi evropskim kolonizatorjem v več stoletjih ni uspelo, da bi izruvali globoko v ljudstvu zakoreninjeno domačo kulturo in umetnost. Ljudstva in plemena Afrike ustvarjajo še naprej na najrazličnejših področjih umetnosti. Pri tem dosegajo največje bogastvo oblik in estetske popolnosti pri kulturni plastiki. Prav ta je tudi najbolj številčno zastopana na razstavi. Čeprav so to dela brezimnih mojstrov, je to svojstvena umetnost, ki je globoko povezana z elementi ornamentalne dekorativne fantazije afriškega ljudstva in ima prav zaradi tega svojo posebno vrednost in tudi svojstven estetski mik za gledalca. Neuki, tradicionalni afriški umetnik je ustvarjal svoje skulpture pod vtisom neposrednega opazovanja v prirodi tako, kot jih je sam videl in občutil.

Ostali predmeti na razstavi so okrašena oblačila in svojstveno ornamentalno okrašeni uporabni predmeti, ki nas pa prepričajo, da se umetniška snovanja Afričanov ne izčrpajo le v umetnosti, ki je povezana s kultom in da moramo afriško umetnost obravnavati tudi v tesni povezavi z dekorativno uporabno umetnostjo vsakdanjega dela in življenja Afričanov. Zaradi tega pa je ta umetnost živa še danes, se preoblikuje sicer na nove, sebi lastne načine in se oplaja z novimi dognanji, toda živi ustvarjalno. Dokaz za to je tudi naša razstava. Z njo je omogočeno sedaj tudi slovenski javnosti, da vsaj v fragmentih spozna svojstveno in samosvojo črnsko umetnost, ki danes dobiva v svetu vedno večjo veljavo. Zato si šteje Slovenski etnografski muzej v posebno čast, da lahko nudi streho tej razstavi.

Dr. Boris Kuhar
ravnatelj Slovenskega
etnografskega muzeja

V aprilu 1966 bo v Dakarju pod pokroviteljstvom UNESCO prvi svetovni festival črnske umetnosti . . .

Zgodovinska pomembnost tega dogodka izvira iz dveh dejstev. Festival bo v Dakarju, v Senegal, torej v Afriki, zibelki črnega človeka in celo homo sapiensa. To je več kot vrnitev k izvirom: pomeni resnično povezavo človeka z zemljo. Drugo dejstvo je, da bo ta festival, ko bodo vsa nasprotja premagana, ilustracija črnega sveta. To ne bo več le teoretiziranje, to že s tem, da bo ilustracija, bo akcija, ki bo prispevala k razvoju splošne kulture. Bolje povedano, tako bomo za vedno postali tudi mi ustvarjalci kulture in je ne bomo več le sprejemali. Ta dogodek pomeni za nas začetek novega obdobja: obdobje kulturne samostojnosti. Ne rečem: avtarkije. Nasprotno, saj so tu zbrana in razstavljena dela bila vedno obogatena s tujim deležem. In prav je tako. V 20. stol. je namreč najvažnejši problem za črnski svet, da tudi on sodeluje v občečloveških stremljenjih. Vendar ne tako, da bi v atomski dobi sprejemali le novo tehniko, ampak tudi v ustvarjanju novega stila, duše: tiste, ki je gibala srce homo sapiensa, ko se je sonce razuma rojevalo na obzorju . . .

Razvoj tehnike in strojev, povezan z razvojem proizvodnje, vsebuje nevarnost, da bo rodil suženjstvo nove oblike. Ta proces pa ni nujen in tudi ne bo nujen, če hočemo rešiti dušo črnega človeka in zbuditi v vseh nas »zaspale energije«, ki že tisočletja, od fresk v Sahari, ohranjajo črnsko ljudstvo in se izražajo v naši umetnosti.

(Iz poslanice predsednika Leopolda Sedara Senghora ljudstvu Senegala)

KATALOG

MASKE

1. **MASKA. PLEME BOBO.**
Gornja Volta.
2. **MASKA** (rdeče-bela). Obraz duha je zelo izrazit. Na Azijo spominjajo poševne oči in belo-rdeč obraz, čeprav je to avtentična afriška koncepcija.
Kongo B.
3. **BRONASTA MASKA S PTIČEM NA GLAVI.** Ptič je emblem plemena Senufo. Pomemben je v kultu v zelo sproščenih oblikah, predstavljen z razširjenimi krili.
Na meji Slonokoščene obale in Malija.
4. **LESENA MASKA,** predstavlja ovna in sugerira moč.
Mali.
5. **BRONASTA MASKA.**
Gana.
6. **LESENA MASKA.**
Gornja Volta.
7. **KUBISTIČNA MASKA.** Oči so podobne panterjevim ali veprovim; predstavlja gozdnega duha. Pleme Gio.
Slonokoščena obala.
8. **LESENA MASKA,** predstavlja ženski lik. Stranski deli pomenijo kite. Pod njimi ponazarjajo rombi roke. Pleme Bobo.
Gornja Volta.
9. **POSMRTNA MASKA KAROBLA.** Pleme Senufo.
Slonokoščena obala.
10. **POLJEDELSKA MASKA.**
Mali.
11. **OBREDNA MASKA KRELIEGE.** Pleme Senufo.
Slonokoščena obala.
12. **OBREDNA MASKA KRELIEGE.** Pleme Senufo.
Slonokoščena obala.
13. **CEREMONIALNA MASKA.**
Mali.

- 14. MASKA PLEMENSKEGA POGLAVARJA**, izdelana v slogu, imenovanem »dolgi obraz«.
Mali.

SKULPTURA

- 15. FIGURICA**, predstavlja lik prednika »baule«; je tetovirana; ima okrasno frizuro; roke so prвите ob telo. Obdelava je izvirna in uravnovežena. Pleme Baule.
Slonokoščena obala.
- 16. FIGURICA IBEJI**, predstavlja boga-varuha dvojčkov. Pleme Joruba.
Slonokoščena obala.
- 17. FIGURICA**, predstavlja relikvijo; je simbol zveze živih in mrtvih.
Slonokoščena obala.
- 18. ŽARA**, lesena skulptura. Ta mojstrovina kaže, kako je na prepričljiv način izražena funkcija podpornika. Nekoč je ta posoda vsebovala posmrtno ostanke.
Mali.
- 19. GLAVA**, lesena. Spominski lik z žrtvenika matere-kraljice (Benin). Po izročilu je bila glava izdelana na ukaz znamenitega kralja Esigije v spomin na njegovo mater Idijo. Original je iz 16. stol. in je izdelan v bronu.
Nigerija.
- 20. SVETA PALICA**, lesena; z njo kličejo Gromovnika Šango; njegovi emblemi so: božja svečenica ali njegova žena Oja in sekira. Rezila z ostrinama sta iz kasnejših kultur. Po mnenju domačinov so zvenela med grmenjem, zato so jim prisojali magično moč.
Nigerija.
- 21. FIGURA NIMBA**, posebej rodovitnost, toda v bistvu je varuhinja vasi Boga, ki jo hranijo v koči, skriti pod velikim drevesom na razpotju. Predvsem je ta figura varuhinja porodnic. Zelo stilizirana glava s poudarjenim nosom predstavlja nadnaravno moč.
Gvineja.
- 22. ANTILOPA**, ljubka in lična nestvarna upodobitev. Inkrustirani rogovi so sorodni motivom, ki so jih prevzeli od belcev. Plesalci Kurumba iz pokrajine Aribinda zavežejo skulpturo z vrvicami na glavo, da bi tako ob koncu žalovanja odgnali duhove iz vasi.
Gornja Volta.
- 23. TJI-VARA**, to podobo je poslal stvarnik, da bi naučil pleme Bambara, kako naj prideluje žito; ples na poljih zagotavlja rodovitnost in moč. Predstavlja v posebno dekorativni obliki samca-antilopa. O pravih merah te figure bomo imeli pravo predstavo šele, če si jo mislimo postavljeno visoko nad glavo plesalcev v ogrinjalih iz nitk in z rdečimi maskami na obrazu.
Mali.
- 24. FIGURA**, simbolizira dojenje.
Mali.
- 25. FIGURA**, postavljajo jo ob vhodu na pokopališče.
Slonokoščena obala.

26. **SPOMINSKA FIGURA POGLAVARJA.**
Slonokoščena obala.
27. **FIGURA:** mati in otrok. Pleme Baule.
Slonokoščena obala.
28. **ŽENSKA FIGURA,** predstavlja mlado dekle Bobo, z vtetoviranimi okraski (znak koketnosti in zdržljivosti, ki jo je pokazala v svetem gozdu med iniciacijami).
Gornja Volta.

Maska; pleme Bobo;
Gornja Volta

29. **ANTILOPA KOB**, emblem Mosija iz Jatenga. To masko, ki simbolizira duha zemlje in kuščarje, uporablja skrivna družba Vango ob pogrebnih svečanostih in da varuje plodove na drevesih. Prepričljivo je nasprotje med obrazom maske, ki je tako stiliziran, da je skoraj irealen in boginja zemlje z zelo izrazitimi očmi.
Gornja Volta.
30. **FIGURICA**: materinstvo. Pleme Baule.
Slonokoščena obala.
31. **CEREMONIALNA FIGURA ŠANGO**. Porto Novo Nago.
Dahomej.
32. **CEREMONIALNA FIGURA ŠANGO**. Porto Novo Nago.
Dahomej.
33. **CEREMONIALNA FIGURA**, Kutijala Minianka.
Mali.
34. **FIGURA RODOVITNOSTI**, Segu Bambara.
Mali.
35. **IDOL KULTA ŠANGO**. Porto Novo Nago.
Dahomej.
36. **IDOL KULTA ŠANGO**. Porto Novo Nago.
Dahomej.
37. **IDOL KULTA ŠANGO**. Porto Novo Nago.
Dahomej.
38. **IDOL KULTA ŠANGO**. Porto Novo Nago.
Dahomej.
39. **POPRSJE DEKLICE**; slonova kost, obdelana z nožem.
40. **SEDEČA FIGURA ŽENE**. Pleme Bobo.
Gornja Volta.
41. **BOBEN TAM-TAM**. Pleme Senufo.
Slonokoščena obala.
42. **ŽENSKI LIK**, polplastika.
Zahodna Afrika.

TEKSTIL

43. **DELI OBLAČILA**; rokav starega oblačila; krilo; robec iz rafije, pobarvan z zemljo, z barvo iz drevesnega lubja in s sajami; tkanina je iz začetka 17. stol. imenujejo jo »fumbue«. Danes ne zna noben obrtnik več te tehnike.
Slonokoščena obala.
44. **PASOVI IZ TKANEGA BOMBAŽA**.
Senegal.
45. **MOŠKI »BUBU«**; tkali in vezali so jih moški.
Senegal.
46. **ŽENSKI »BUBU«**.
Senegal.

47. **ŽENSKO OBLAČILO**; tkani bombažni trakovi.
Senegal.
48. **ŽENSKO OBLAČILO**; ročno narejeno iz tkanih bombažnih in svilenih trakov.
Nigerija.
49. **VOLNENA ODEJA**.
Mali.
50. **LANENA ODEJA** (črno-bela).
Mali.
51. **LANENA ODEJA** (rumeno-rdeča).
Mali.
52. **ODEJA IZ ANTILOPINE KOŽE**.
Senegal.
53. **KLOBUK**; pleten in okrašen z usnjem.
Senegal.

NAKIT

54. **ZAPESTNICA**.
Gvineja Gere.
55. **ZAPESTNICA**. Bronca.
Jacquesville Aladian.
56. **ZAPESTNICA**. Bronca. Gauda Lobi.
Gornja Volta.
57. **USNJENA ZAPESTNICA**, okrašena z biseri.
Mali.
58. **STAREJŠA BAKRENA ZAPESTNICA**.
Slonokoščena obala.
59. **STAREJŠA BAKRENA ZAPESTNICA**.
Slonokoščena obala.
60. **STAREJŠA BAKRENA ZAPESTNICA**.
Slonokoščena obala.
61. **BRONAST OKRASNI OBROČEK**.
Slonokoščena obala.
62. **BRONAST OKRASNI OBROČEK**.
Slonokoščena obala.
63. **ŽELEZEN OKRASNI OBROČEK**. Dio.
Senegal.
64. **KOVINSKI MEDALJON ZA OGRILICO**.
Mavritanija.
65. **OGRLICA IZ SLONOVINE**.
Slonokoščena obala.

RAZNI PREDMETI

66. **ROGOZNICA**. Tuareg Tombaktu.
Mali.
67. **CEREMONIALNI STOLČEK**.
Gornja Volta.

Figura: mati in
otrok; pleme Baule;
Slonokoščena obala

68. **OBREDNA POSODA**; keramika.
Gvineja.
69. **OBREDNA POSODA**; keramika.
Gvineja.
70. **OBREDNA POSODA** (luknjičasta vaza).
Senegal.
71. **OBREDNA POSODA**.
Senegal.
72. **LUKNJIČASTA VAZA**.
Mali.
73. **STOL**.
Gvineja.
74. **HAZARDNA IGRA**, imenovana mankala.
Gvineja.
75. **LUTKA**, imenovana Kunianka.
76. **KUDUO**, »za ubijanje duš plemena Ašanti«; bronca. Na pokrovu je stiliziran boj živali. Predmet so uporabljali pri očiščevalni ceremoniji. Polagali so jih tudi v grob umrlega, napolnjene z zlatim prahom in raznimi predmeti. Danes jih uporabljajo v posvetne namene.
Gana.
77. **POGLAVARJEVA PALICA**.
Mali.
78. **MEH IZ KOZJE KOŽE**; v njem prenašajo živež (verjetno tuareško delo).
79. **BUČA**; vžgani ornament.
Senegal.
80. **BUČA**; vrezan ornament.
Nigerija.
81. **KOŠARICA IZ VRBOVIH ŠIB**; okrašena s kauri školjkami.
Nigerija.
82. **CEREMONIALNA POSODA**.
Nigerija.
83. **GLASBILO**; vrsta harfe.
Senegal.
84. **KASTANJETE**.
Nigerija.
85. **ROPOTULJA**; glasbilo.
Zahodna Afrika.

Predmeti pod številkami 9, 10, 11, 12, 13, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 54, 55, 56, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75 so last Francoskega instituta Črne Afrike v Dakarju (Institut Français D' Afrique Noire Université de Dakar).

Predmet pod številko 18 je last Ambassade Republike Mali; predmet pod številko 21 je last Ambassade Republike Gvineje; ostali predmeti na tej razstavi so last Ambassade Republike Senegal.

Založil
Slovenski etnografski muzej
Za založbo dr. Boris Kuhar

Tisk Tiskarsko založniškega podjetja PTT,
obrat Ljubljana